

Usnesení Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30.09.1967, sp. zn. Pls 5/67, ECLI:CZ:NS:1967:PLS.5.1967.1

Číslo: VII/1967

Právní věta: Usnesení pléna Nejvyššího soudu k rozboru a zhodnocení praxe soudů při rozhodování o osvojení.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 30.09.1967

Spisová značka: Pls 5/67

Číslo rozhodnutí: VII

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Osvojení

Předpisy: 94/1963 Sb. 99/1963 Sb.

Druh:

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. VII/1967 sb. rozh.

Usnesení

pléna Nejvyššího soudu k rozboru a zhodnocení praxe soudů při

rozhodování o osvojení.

Plénium Nejvyššího soudu projednalo a schválilo rozbor a zhodnocení praxe soudů při rozhodování o osvojení a zjišťuje, že:

a.) Úroveň soudního řízení a rozhodování - byť i vcelku uspokojivá - vyžaduje další zkvalitnění; při výkladu a používání ustanovení o podmínkách osvojení (zrušení osvojení) a ustanovení o řízení dochází totiž v soudní praxi k některým pochybením, případně nejednotnosti.

b.) Prospěch nezletilce a společnosti a osobní předpoklady osvojitele pro osvojení, jakožto základní podmínky osvojení, nejsou ve všech případech náležitě zjišťovány, a zejména vyjádřeny plně v důvodech rozhodnutí.

c.) Praxe soudů není jednotná při posuzování podmínky osvojení - přivolení zákonného zástupce k

osvojení podle § 67 zák. o rod., zejména v případech, kdy rodič je nezletilý. Nedůsledně je též uplatňován požadavek přivolení osvojence k osvojení za podmínek v tomto ustanovení uvedených.

d.) Pro odpovědné posouzení, zda rodiče projevovali nebo neprojevovali o dítě opravdový zájem, který by jako rodiče projevovali měli (§ 68 odst. 1 písm. a) zák. o rod.) nezjišťují soudy mnohdy všechny potřebné skutečnosti.

e.) K výrazným pochybením dochází při zjišťování zdravotního stavu osvojence a osvojitelů (§ 70 zák. o rod., § 183 o. s. ř.); není též důsledně poskytováno účastníkům poučení o významu osvojení z hlediska zájmu společnosti i z hlediska zájmu osvojovaného dítěte, zejména pak o právních důsledcích osvojení a o tom, jaké povinnosti má osvojitel (§ 183 odst. 2 o. s. ř.).

f.) Nejednotnost se v praxi soudů projevuje a k pochybením dochází při posuzování účastenství nezletilého rodiče v řízení o osvojení a rodičů v řízení o zrušení osvojení, jakož i při posuzování podmínky místní příslušnosti soudů pro řízení o osvojení.

g.) Soudy nerozhodují důsledně o péči budoucích osvojitelů tam, kde pro to jsou zákonné podmínky (§ 69 zák. o rod.) a nejednotně postupují též při posuzování, zda i faktickou péčí byla splněna podmínka citovaného zákonného ustanovení.

h.) V řízení o osvojení není důsledně dbáno - v případech, kdy jsou pro to zákonné podmínky - zásady anonymity řízení.

Se zřetelem k uvedeným zjištěním a se zřetelem k úkolu zajišťovat jednotný výklad a jednotné používání zákonů při rozhodování soudů (§ 30 odst. 2 písm. a) zák. č. 36/1964 Sb. o organizaci soudů a volbách soudců) přijímá plénum Nejvyššího soudu po projednání rozboru a zhodnocení tuto směrnici:

Rozhodování soudů o osvojení představuje významnou - byť nikoliv početnou - složku rozhodovací činnosti soudů. Společenská důležitost institutu osvojení vyplývá z jeho základního účelu - zajistit nezletilým dětem řádné rodinné prostředí pro jejich další rozvoj v souladu se základními principy socialistické společnosti. Soudy proto musí ve své činnosti postupovat v součinnosti s ostatními orgány a organizacemi, přicházejícími s osvojováním nezletilých dětí do styku.

1. Základní podmínka, která musí být v každém konkrétním případě splněna, je podmínka prospěšnosti osvojení pro nezletilce a pro společnost (§ 64, odst. 1, § 65 odst. 2 zák. o rod.); současně musí být důsledně zjišťováno, zda osvojitel splňuje všechny předpoklady pro řádnou výchovu osvojence v rodinném prostředí (§ 64 odst. 1, odst. 2 zák. o rod.) a zda zaručuje jeho výchovu v souladu se zásadami morálky socialistické společnosti.

2. K osvojení je třeba zásadně přivolení zákonných zástupců dítěte (§ 67 zák. o rod.). Nesouhlas třeba jen jednoho ze zákonných zástupců brání vyslovení osvojení. Nezletilý rodič není - i když je účastníkem řízení o osvojení - zákonným zástupcem dítěte a proto není třeba jeho přivolení k osvojení; soud však k stanovisku tohoto rodiče při celkovém posuzování věci přihlédne.

3. Při zkoumání, zda jsou dány podmínky pro osvojení dítěte bez souhlasu rodičů jako zákonných zástupců ve smyslu ustanovení § 68 odst. 1 písm. a) zák. o rod., je povinností soudu zevrubně a komplexně objasnit celkový postoj rodičů k dítěti, jejich chování k němu, intenzitu zájmu, s jakým sledují život dítěte, jež není v jejich péči, jakož i důvody, které vedly k tomu, že rodiče o dítě osobně nepečují. Za projev „opravdového zájmu rodičů o dítě“ lze považovat jen takové projevy, z nichž lze přesvědčivě dovodit, že rodiče se chtějí a mohou o dítě starat, a to i z hlediska celkového vývoje dítěte v budoucnosti, že tento jejich záměr je opravdový, a že k dítěti mají citový vztah.

4. Soudy jsou povinny (§ 70 zák. o rod.) ve všech případech osvojení (tedy i u přeměny osvojení na nezrušitelné podle § 77 zák. o rod.) zjišťovat na základě lékařského vyšetření - v odůvodněných případech i formou znaleckého posudku - zda se zdravotní stav osvojence a osvojitelů nepříčí účelu osvojení a s výsledky svého zjištění seznámit osvojitele a zástupce osvojence.

5. Důležitost důvodů pro zrušení osvojení ve smyslu § 73 odst. 1 zák. o rod. nutno vždy hodnotit z hlediska zájmu osvojence a společnosti. Rozvod manželství osvojitelů, popřípadě osvojitele s rodičem osvojence sám o sobě nemůže být důvodem zrušení osvojení. Účastníky řízení o zrušení osvojení jsou i rodiče osvojence za předpokladu, že těmito účastníky byli i v řízení, v němž bylo osvojení vysloveno.

6. Předání dítěte do péče budoucích osvojitelů, jakož i jeho umístění do ochranné nebo ústavní výchovy, neznamená zpravidla změnu bydliště dítěte ve smyslu § 88 písm. c) o. s. ř.

7. Opatření podle § 69 zák. o rod. učiní soud jen u těch dětí, které jsou v ústavu z rozhodnutí soudu. Podmínka ustanovení § 69 odst. 1 zák. o rod. je splněna, jestliže dítě žilo fakticky v péči budoucích osvojitelů po potřebnou dobu tento stav nebyl vyvolán protiprávním jednáním a splnil účel zákonem o rodině sledovaný.

8. Věcné správné rozhodnutí o osvojení předpokládá pečlivé provedení takových důkazů, jež mohou přispět k spolehlivému objasnění všech skutečností pro rozhodnutí významných a to v součinnosti s orgány péče o děti, ústavy, školskými a zdravotnickými zařízeními apod. a s využitím jejich poznatků, které o nezletilcích mají.

9. V řízení o osvojení jsou soudy povinny v případech, kdy jsou pro to podmínky, dodržovat zásadu anonymity, zejména při vyžadování zpráv, při povolování nahlížení do spisů a tím, že řízení o osvojení bude vedeno v odděleném spise Nc.